

Усна народна творчість

Автор НАРОД

Народні пісні

<p><i>Соціально-побутові:</i></p> <p>козацькі, кріпацькі, чумацькі, рекрутські, солдатські, бурлацькі, наймитські, стрілецькі</p>
<p><i>Родинно-побутові:</i></p> <p>пісні про кохання, про родинне життя, весільні, колискові, жартівливі</p>
<p><i>Календарно-обрядові:</i></p> <p>колядки, щедрівки, веснянки, гаївки, русальні, купальські, жнивварські</p>
<p><i>Коломийки</i></p> <p>особливість: дворядкова строфа, у кожному рядку – 14 складів</p>
<p><i>Балада –</i></p> <p>невеликий віршований сюжетний твір фольклорного походження, в основі якого незвичайна подія (фантастичного або легендарно-історичного змісту)</p>
<p><i>Дума –</i></p> <p>ліро-епічний, пісенно-розповідний твір із розгорнутою розповіддю про події, важливі для всього народу, виконуваний речитативом у супроводі бандури, кобзи.</p> <p>Тематика дум:</p> <ol style="list-style-type: none">1. про боротьбу з турецько-татарськими загарбниками;2. про боротьбу народу проти національного поневолення;3. соціально-побутові думи
<p><i>Історичні пісні –</i></p> <p>пісні, в яких зображено конкретні історичні події й участь у цих подіях реальних осіб</p>

«Зажурилась Україна»

Жанр, вид лірики: *історична пісня*

Тема: *боротьба українського народу проти турецьких загарбників*

Ідея: *оспівування незламної волі українського народу до боротьби; віра в перемогу, ненависть до хижого і підступного ворога*

Герої, образи: *образ-уособлення України, пан-брат козак, вражий турчин*

«Ой Морозе, Морозенко»

Жанр, вид лірики: *історична пісня*

Тема: *боротьба козацтва з татарами*

Ідея: *возвеличення подвигу козака Морозенка*

Герої, образи: *Морозенко, образ Савур-могили*

«Чи не той то хміль...»

Жанр, вид лірики: *історична пісня*

Тема: *боротьба з польською шляхтою (Національно-визвольна війна 1648-1654рр.)*

Ідея: *возвеличення боротьби проти поляків під проводом Богдана Хмельницького*

Герої, образи: *Б. Хмельницький, Жовті Води, ляхи, образ хмелю*

«Бондарівна»

Жанр, вид лірики: *балада*

Тема: *загибель гордої Бондарівни через спротив свавільному панові*

Ідея: *возвеличення простої української дівчини, яка воліє вмерти, ніж бути з польським паном*

Герої, образи: *Бондарівна, пан Каньовський, містечко Богуслав*

«Дума про Марусю Богуславку»

Жанр, вид лірики: *дума*

Тема: *звільнення козаків-невільників Марусею Богуславною з турецького полону*

Ідея: *захоплення мужньою жінкою-патріоткою, яка виконує свій моральний і людський обов'язок перед козаками-невільниками і виявляє любов до рідного краю, вітчизни*

Герої, образи: *Маруся, козаки, Чорне море*

«Засвіт встали козаченьки»

Автор: *легендарна співачка Маруся Чурай*

Жанр, вид лірики: *соціально-побутова пісня*

Тема: *розповідь про те, як козак збирається на війну, лишаючи матір і кохану*

Ідея: *віра в перемогу, в щасливе повернення коханого*

Герої, образи: *козак, Марусенька, мати*

«Віють вітри, віють буйні»

Автор: *легендарна співачка Маруся Чурай*

Жанр, вид лірики: *соціально-побутова пісня*

Тема: *у пісні-монолозі закохана дівчина виповідає свою тугу, свій сум за милим*

Ідея: *возвеличення справжнього кохання, яке приходить до людини лише раз на віку*

Художні засоби мови: *поетичний паралелізм (дерева гнуться – сльози не ллються), риторичні фігури, епітети (буйні вітри, люте горе)*

Примітка: *пісню виконує Наталка – персонаж п'єси «Наталка Полтавка» І. Котляревського*

Давня українська література

«Повість минулих (временних) літ»

Автор: *Нестор Літописець (1113 рік), ігумен Сильвестр (1116 рік)*

Жанр, вид лірики: *літопис часів Київської Русі (XII століття)*

Стиль, напрям: *монументалізм*

Тема: *висвітлює історію східних слов'ян і князівської влади*

Уривок про заснування Києва

Герої, образи: *Кий, Щек, Хорив, Либідь, поляни*

Уривок про помсту княгині Ольги

Герої, образи: *Ольга (тричі помстилася за смерть Ігоря), її малий син Святослав, воєвода Свенельд, Асмуд, древляни*

Уривок про напади хозарів

Герої, образи: *князь Святослав (дорослий), Олег, Ольга, її внуки Ярополк і Володимир; хозари, печеніги, сіверяни, уличі...*

«Слово про похід Ігорів»

Автор: *невідомий*

Жанр, вид лірики: *ліро-епічна героїчна поема*

Стиль, напрям: *орнаменталізм*

Тема: *похід князя Ігоря на половців у 1185 році*

Ідея: *заклик до єднання руських князів в ім'я захисту рідної землі*
(висвітлено у «золотому слові» Святослава)

Герої, образи: *головний персонаж – образ Руської землі, Новгород-Сіверський князь Ігор, Київський князь Святослав, Всеволод («яр-тур»), Овлур, Боян, Гзак, Кончак*

Композиція:

I Вступ (міркування автора про те, як краще розповісти про похід Ігоря)

II Основна частина: виступ Ігоревої дружини (затемнення сонця), похід, битва на річці Каялі, сон і «золоте» слово Святослава, плач Ярославни, втеча Ігоря з полону

III Кінцівка: величання Ігоря, його дружини, інших князів

Цитатник:

- *«...Якщо кому хотів пісню творити, то розтікався він мислю по древу, сірим вовком по землі...» (Боян)*
- *«Лучче ж би потятим бути, аніж полоненим бути» (Ігор)*
- *«Хочу-бо... списа приломити кінець поля половецького» (Ігор)*
- *«Тут кривавого вина не достало, тут пир докінчили хоробрі русичі» (поразка війська Ігоревого)*
- *«Яр-туре!.. Стоїш ти в обороні, прищеш ти на воїв стрілами, гримши ти об шоломи мечами харалужними» (Всеволод)*
- *«...Поскочив горностаєм в комиші і білим гоголем на воду. Упав на бистрого коня і скочив з нього сірим вовком» (утеча Ігоря з полону)*
- *«Випускає він десять соколів на стадо лебедів» (бій між русичами і половцями)*

- *«Глянув на світлеє сонце й побачив, що воно тьмою всіх його воїв покрито»*
(Ігор)
- *Чотири сонця у «Слові» символізують князів*

Григорій Сковорода

Письменник, філософ, «український Езоп», «український Сократ»

Відгуки про творчість:

«Його мандрівне життя є предметом оповідань і легенд» М. Костомаров

Літературна спадщина: *трактат «Розмова, звана алфавіт, чи Буквар світу», «Байки Харківські», «Сад божественних пісень»*

Філософські погляди, афоризми

- ✓ *Ідея «сродної» праці – праці за покликанням*
- ✓ *Світ ловив мене, та не піймав*
- ✓ *Пізнай самого себе*
- ✓ *Любов – початок, середина і кінець*
- ✓ *Найгірша хвороба – хворіти духом*
- ✓ *З усіх утрат утрата часу – найтяжча*
- ✓ *Визначай смак не за шкарлупою, а за ядром*
- ✓ *Мені сопілка і вівця дорожчі царського вінця*

«Всякому місту – звичай і права»

Жанр, вид лірики: *філософсько-сатиричний вірш*

Стиль, напрям: *бароко*

Ідея: *гостре викриття потворних явищ суспільного життя XVIII століття; тільки той, у кого чиста совість, не боїться смерті*

Примітка: *пісню виконує возний Тетерваковський – персонаж п'єси «Наталка Полтавка» І. Котляревського*

Цитатник:

- *В мене ж турботи тільки одні,
Як з ясним розумом вмерти мені*
- *Той, в кого совість, як чистий кришталъ*

«De Libertate» (Про свободу)

Жанр, вид лірики: *філософська поезія*

Стиль, напрям: *бароко*

Ідея: *возвеличення волі, того єдиного, що варте боротьби*

Примітка: *присвячено Богдану Хмельницькому, який є утіленням ідеалів свободи*

Цитатник:

Слава навіки буде з тобою,

Вольності отче, Богдане-герою!

«Бджола та Шершень»

Жанр, вид лірики: *байка*

Стиль, напрям: *класицизм*

Ідея: *ідея «сродної» праці: пізнавай себе, свої нахили – у цьому щастя; осуд людей-паразитів*

Герої, образи: *Бджола, Шершень*

Примітка: *написана прозою, має дві частини: фабулу і «силу» (мораль)*

Цитатник:

- *«Дяка велика блаженній натурі за те, що потрібне зробила неважким, а важке непотрібним» (Епікур)*

- *Все не наше, все загине, і самі бовдури наші. Одні лише думки наші завжди з нами, одна лише істина вічна*